

УКРАЇНА

(19) UA

(11) 36462

(13) C2

(51) 6 B22C3/00

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІОПИС
ДО ПАТЕНТУ НА ВІНАХІД

(54) ПОРОШКОПОДІБНА КОМПОЗИЦІЯ ДЛЯ ПРОТИПРИГАРНИХ ЛИВАРНИХ ПОКРИТТІВ

1

2

(21) 99126969

(22) 21.12.1999

(24) 16.09.2002

(46) 16.09.2002, Бюл. № 9, 2002 р.

(72) Аніщенко Микола Федорович, Климів Юрій
Васильович, Сотніков Євген Миколайович, Чилій
Михайло Назарович, Брикайло Ігор Лук'янович(73) ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО "ТЕХ-
МЕТ"

(56) SU, 367 955, A, publ. 26.01.1973, Bull. 9

UA, 46 850, C1, publ. 15.08.2000, № 3

Заявка RU, 95117431, A, публію 20.10.1997

Заявка RU, 93036098, A, публ. 27.01.1996

RU, 2 071 867, C1, publ. 20.01.1997

WO 98/16361, publ. 23.04.1998

Сварика А.А., Покриття ливарних форм, М., Ма-
шинобудування, 1977, с. 76-77, табл. 20-21(57) Порошкоподібна композиція для протипригар-
них ливарних покриттів, яка містить вогнетривкий
наповнювач, стабілізатор і сполучне, **яка
відрізняється тим, що** як стабілізатор і сполучне
вона містить засипку технологічну "Легон" при та-
кому співвідношенні компонентів, % мас.:

вогнетривкий наповнювач

80 - 85

Засипка технологічна «Легон»

15 - 20.

Винахід відноситься до ливарного виробницт-
ва, а саме до протипригарних захисних покриттів
для ливарних форм і стержнів, а також металевих
форм і інших пристроїв, що працюють у контакті з
рідким металом.

Відомі пасти-фарби (покриття) СТ-1, МБ, ЦБ,
СБ, ГБ-1 (А. А. Сварика, Покриття ливарних форм,
М.: "Машинобудування", 1977, с. 76 - 77, табл. 20 -
21), основа яких - вогнетривкий наповнювач (гра-
фіт, маршаліт, магнезит, циркон, дистен-
силіманіт). У якості сполучного в цих складах ви-
користовуються органічні речовини - декстрин,
патока, сульфітно-спиртова барда, мило технічне;
у якості стабілізатора - бентоніт. Наявність у скла-
ді паст - фарб органічних речовин і бентоніту під-
вищує схильність покриттів до розтріскування при
тривалому впливі високих температур (при зали-
ванні великих ливарних форм) через вигорання
органіки й усадки бентоніту, що збільшує ступінь і
кількість пригару на великих (понад 5т) і важких
(понад 20т) відливках.

Найбільше близьким по технічній сутності до
винаходу, що заявляється, є порошкоподібна про-
типригарна композиція для ливарних фарб - по-
криттів (авторське свідоцтво СРСР № 367955,
МПК В 22 С 3/00), що містить, мас. %:

вогнетривкий наповнювач	основа;
крохмаліт	2...4;
окис заліза	0,5...3,0;
бентоніт	1,0...2,0.

Недоліками зазначеного складу є:

1. Маючи високу седиментаційну стійкість, до-
бру криючу здатність і високу міцність, покриття,
приготовлене з цієї композиції, недостатньо трі-
щиноотривке через наявність у його складі органіч-
ної речовини - крохмаліту і бентоніту. Це призво-
дить до утворення тріщин покриття і, як наслідок,
важкоосушасмого пригару і погіршенню якості по-
верхні великих і важких відливок.

2. Відома композиція багатокомпонентна, що
негативно впливає на технологію її приготування.
Можлива велика сумарна погрішність зважування
при достатньо вузькому інтервалі вмісту compone-
нтів може призвести до зміни в гірший бік власти-
востей покриття.

3. Сировиною для одержування крохмаліту є
кукурудза. Використання в ливарному виробництві
матеріалів, що одержані із харчових продуктів, є
недоцільним.

У основу винаходу поставлене завдання удоско-
налити склад порошкоподібної композиції для про-
типригарних ливарних покриттів шляхом заміни
органічного сполучного і стабілізатора - бентоніту
на компонент, що підвищить тріщиноотривкість про-
типригарних покриттів і дозволить істотно зменши-
ти ступінь і кількість пригару на поверхні великих і
важких відливок і, тим самим, підвищити якість
литих виробів.

Поставлене завдання вирішується завдяки тому,
що в порошкоподібній композиції для протиприга-
рних ливарних покриттів, яка містить вогнетривкий
наповнювач, стабілізатор і сполучне, у якості ста-

(13) C2

(11) 36462

(19) UA

білізатора і сполучного вона вміщує засипку технологічну «Легон» при такому співвідношенні компонентів, мас. %:

вогнетривкий наповнювач	80...85;
засипка технологічна «Легон»	15...20.

У якості вогнетривкого наповнювача можуть бути використані графіт, дистен-силіманітовий концентрат, циркон обеззалізнений, шамот, маршаліт, магнезит, інші матеріали та їх композиції.

Засипка технологічна «Легон» (ТУ У 332-16-108-95) являє собою дрібнодисперсний (питома поверхня складає 20000...22000 м²/кг), легкої ваги ($\rho_{\text{нас.}} = 0,20...0,35 \text{ г/см}^3$) порошок такого хімічного складу, мас. %:

SiO ₂	C	Ca + Mg	S	P
	не більш			
85...95	15	5	0,1	0,02

вологістю не більше 1,5% (мас.). Вона складається з часток переважно сферичної форми діаметром 0,1...0,4 мкм. Технологічна засипка «Легон» застосовується як добавка до різноманітних сумішей, використовуваних у технологічному циклі виробництва чавуну та сталі.

Причинно-наслідковий зв'язок між сукупністю істотних ознак винаходу, що заявляється, і досягаємим технічним результатом полягає в наступному:

Технічний результат, що виявляється в поліпшенні якості литих виробів за рахунок підвищення тріщинотривкості покриттів при виробництві великих і важких відливок, пов'язаний із виключенням із складу компонентів, що підвищують схильність останнього до розтріскування при тривалому впливі високих температур без погіршення технологічних властивостей протипригарних покриттів:

1. Високі седиментаційна стійкість і криюча здатність забезпечуються тим, що «Легон» складається з частинок розміром (0,1 - 0,4) мкм. У готовому покритті, що є дисперсною системою, броуновський рух частинок «Легону» переважає над силою ваги. Це дозволяє одержати більш однорідний по товщині шару розподіл частинок вогнетривкого наповнювача і тим самим знизити температурні напруги в шарі покриття при нагріванні.

2. Міцність покриття у висушеному стані забезпечується розвиненою питомою поверхнею частинок «Легону» і їхньою сферичною формою.

3. Висока термостійкість покриття пов'язана з тим, що в композиції, яка заявляється, вміст вогнетривких матеріалів по суті 100% проти (91...96,5)% мас. у відомої, оскільки «Легон» має вогнетривкість не менше 1000°C.

Крім того, спрощується склад і технологія готування порошкоподібної композиції, що заявляється. Це досягається завдяки тому, що вона складається з двох компонентів. Останнє забезпечує більш точне дозування початкових матеріалів

композиції за рахунок скорочення сумарної погрешності зважування. Композиція має більш широкий інтервал вмісту компонентів, що гарантує властивості покриття в більш широкому інтервалі значень кількості початкових матеріалів.

Наявність причинно-слідчого зв'язку між сукупністю суттєвих ознак, необхідних і достатніх для одержання технічного результату, підтверджується експериментальними дослідженнями.

Суть винаходу полягає в наступному:

Основою порошкоподібної композиції для протипригарних ливарних покриттів є вогнетривкий наповнювач (графіт, дистен-силіманітовий концентрат, циркон обеззалізнений, шамот, маршаліт, магнезит, хромомagneзит, інші матеріали та їх композиції). Для підвищення тріщинотривкості протипригарного покриття, особливо при виробництві великих і важких відливок, забезпечення його високих технологічних властивостей, а також спрощення складу і технології готування в порошкоподібну композицію вводиться засипка технологічна «Легон» (ТУ У 332 - 16 - 108 - 95) у кількості (15...20) мас. %.

Нижня межа вмісту «Легону» у порошкоподібній композиції (до 15%) обумовлена тим, що при меншому вмісті не забезпечується необхідної седиментаційної стійкості розведеного покриття і міцності у висушеному стані.

Верхня межа вмісту «Легона» (20%) обмежена тим, що подальше її підвищення призведе до збільшення умовної в'язкості покриття. Це погіршить криючу здатність останнього, збільшить товщину шару протипригарного покриття, що при сушінні форм і заливанні їх металом призведе до його розтріскування і відшаровування.

Порошкоподібну композицію заготовлюють у змішувачах безупинної або періодичної дії. Спочатку завантажують вогнетривкий наповнювач і перемішують (3...5) хв, потім добавляють «Легон» і суміш ще перемішують (20...30) хв.

Протипригарне покриття виготовлюють шляхом змішування сухої композиції, що поставляється від виготовлювача, із розчинником у заданій пропорції для одержання необхідної щільності і в'язкості покриття. Процес змішування може бути здійснений у мішалці лопатевого типу.

У якості розчинника використовують воду або органічні речовини: спирти етиловий, ізопропіловий, ефіроальдегідна фракція, розчинник взуттєвого гранітолю та інші розчинники, здатні розчиняти полівинилбутіраль.

Були приготовлені в лабораторних умовах і випробувані варіанти порошкоподібної композиції для протипригарних ливарних покриттів, що заявляється, де в якості вогнетривкого наповнювача використовували графіт по ТУ 48 - 4801 - 44 - 94, а в якості розчинника воду. Склади порошкоподібних композицій подані в табл. 1.

Таблиця 1

№ варіанта	Масова частка компонентів				
	Графіт	«Легон»	Крохмаліт	Окис заліза	Бентоніт
1	87.0	13.0	-	-	-
2	85.0	15.0	-	-	-
3	80.0	20.0	-	-	-
4	77.0	23.0	-	-	-
5 (прототип)	93.0	-	3	2	2

Для випробування технологічних властивостей протипригарних покриттів по відомій методиці використовувалися сирі зразки у вигляді півсфери діаметром 50мм, масою (48...50) г, приготовлені з піщано-глинистої формувальної суміші, на які наносилося протипригарне покриття.

Результати іспитів наведені в табл. 2.

Як очевидно з табл. 2, найкращі результати по властивостях і якості протипригарних покриттів отримані при використанні варіантів 2 і 3. У порошкоподібних композиціях цих варіантів покриттів масова частка «Легону» складала (15...20) %.

Таблиця 2

Властивості покриттів	Методика визначення	Склади покриттів				
		1	2	3	4	5
Щільність розведеного покриття, г/см ³	ГОСТ 10772-78	1,33	1,32	1,31	1,31	1,33
Умовна в'язкість, сек.	ГОСТ 10772-78	15,0	18,0	19,0	26,0	22,0
Седиментаційна стійкість, %	ГОСТ 10772-78	92,0	98,6	98,8	100,0	98,6
Криюча здатність (фарбування кистю)	Візуально	Задовільна, натюки фарби на поверхні зразка	Гарна, слідів від кисті немає	Гарна, слідів від кисті немає	Задовільна, сліди кисті на поверхні зразка	Гарна, слідів від кисті немає
Характер осаду	Візуально	Щільний, малорухомий	Пухкий, легкорухомий	Пухкий, легкорухомий	Пухкий	Щільний
Якість поверхні зразка після сушки (t - 260°C, 1ч)	Візуально	Окремі тріщини, осип	Тріщин і осипу немає	Тріщин і осипу немає	Тріщин і осипу немає	Тріщин і осипу немає
Якість поверхні зразка після охолодження і термоудару (t - 1000°C, 10хв.)	"Довідник по чавунному литтю" під ред. Н.Г. Гіршовича, М. "Машинобудування", 1978, с. 385	Тріщини, осип	Тріщин і осипу немає	Тріщин і осипу немає	Окремі тріщини, відшарування покриття	Сітка тріщин, відшарування покриття
Ступінь пригару на відливках (виливниця масою 22т)	Я. Б. Арсов "Сталеві виливки" М. "Машинобудування", 1977, с. 132	1...2	0...1	0...1	1...2	2...3

ДП «Український інститут промислової власності» (Укрпатент)
вул. Сім'ї Хохлових, 15, м. Київ, 04119, Україна
(044) 456 – 20 – 90

ТОВ «Міжнародний науковий комітет»
вул. Артема, 77, м. Київ, 04050, Україна
(044) 216 – 32 – 71